

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΞΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ
ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

6

1909

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ÉDITIONS

ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ ★

BAS. N. GRÉGORIADÈS

ΝΕΙΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΣΙΓΙΛΛΙΟΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΛΕΥΚΟΥΣΙΑΔΟΣ

Ἐκδίδω ἑνταῦθα τὸ ἐν τῷ κώδικι Suppl. Gree 1281 τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης Παρισίων ἐν πρωτοτύπῳ ἐπὶ περγαμηνῆς σωζόμενον σιγίλλιον τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νείλου τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸ μοναστήριον τῆς ὑπεράγνου μου δεσποίνης καὶ θεομήτορος τῆς Ἐλεούσης τὸ ἐπικεκλημένον τῆς Λευκουσιάδος. Τοῦ ἐν ἔτει 1383 ἐκδοθέντος πατριαρχικοῦ τούτου σιγιλίου εἶχον ὑποσχεθῆ τὴν ἔκδοσιν ἐν τῷ τετάρτῳ τόμῳ τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμονος, σ. 200 κ. ἔ. παρατηρήσας περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἡ μήρινθος, ἐξ ἧς ἀποκρέμαται ἡ καὶ νῦν ἔτι σωζομένη μολυβδίνη βούλλα τοῦ πατριάρχου, εἶνε κυανῆ, τὸ δὲ σχῆμα τὸ ἀποτελούμενον ἐν τῇ ἐμπροσθίᾳ ὄψει τῆς περγαμηνῆς ἐκ τῆς δι' αὐτῆς διαπεράσεως τῆς μηρίνθου εἶνε τὸ ἐξῆς .

Διὰ τοῦ σιγιλίου τοῦ πατριάρχου Νείλου ἐπικυροῦται τὸ σιγιλλιῶδες γράμμα τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου (1354-1355 καὶ 1364-1376); δι' οὗ ἡ μονὴ Λευκουσιάδος ἀνεδείχθη σταυροπηγιακῆ. Δὲν εἶνε δὲ ἄγνωστος εἰς ἡμᾶς αὕτη ἡ μονή, περὶ ἧς οὐκ ὀλίγα μαυθάνομεν ἐκ τοῦ ἐν ἔτει 1289 ἐκδοθέντος χρυσοβούλλου τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ ἀποκειμένου ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ Ἀθηνῶν καὶ φέροντος ἀριθμὸν κώδικος 1464¹. Ἐξ αὐτοῦ μαυθάνομεν, ὅτι ἡ μονὴ ἰδρύθη ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος ἐκείνου, ἤτοι μεταξὺ τοῦ 1282, ἔτους τῆς ἀναρρήσεως αὐτοῦ, καὶ τοῦ 1289, ὅτ' ἐξεδόθη τὸ

¹ Ἐξεδόθη τοῦτο ὑπ' ἐμοῦ τὸ πρῶτον ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἔθνολογικῆς ἐταιρείας Τόμ. Α' σ. 113-119, εἶτα δ' ἐν τοῖς Acta et Diplomata τοῦ Miklosich-Müller Τόμ. Ε' σ. 253-256.

ἐπιδραβευθὲν τῇ μονῇ χρυσόβουλλον. Ἰδρύθη δὲ ἡ μονὴ ὑπὸ τῆς συζύγου τοῦ σεβαστοκράτορος Θεσσαλίας Ἰωάννου τοῦ Δούκα, ἣτις μοναχὴ γενομένη μετωνομάσθη Ὑπομονή¹. Τὴν δὲ θέσιν ἐν ἣ ἔκειτο οὕτως ὀρίζει τὸ χρυσόβουλλον τοῦ Ἀνδρονίκου· "Ἐστὶ μὲν οὖν ἡ οἰκοδομηθεῖσα αὕτη καὶ ουσιασα παρὰ ταύτης μονὴ πλησίον που διακειμένη τοῦ ἄστεος ὁ Φανάριον ὀνομάζεται². Εἶνε δὲ τὸ Φανάριον τοῦτο ἡ πρωτεύουσα τοῦ σημερινοῦ δήμου Ἰθάμης τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης. Ἀξία δὲ παρατηρήσεως εἶνε ἡ μικρὰ περὶ τὸ ἐπώνυμον τῆς μονῆς παραλλαγὴ ἐν τοῖς δύο ἐγγράφοις. Καὶ δὴ ἐν μὲν τῷ σιγίλλίῳ βλέπομεν αὐτὴν λεγομένην Λευκουσιάδα, ἐν δὲ τῷ χρυσόβουλλῳ Λυκουσάδα, ὅπερ ὄνομα, παρεφθαρμένον εἰς Λυκασάδα, διασώζει ἔτι καὶ νῦν ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἔκειτο ἡ ἀπὸ μακροῦ ἐκλιπούσα μονή. Οὐδεμίαν δ' ἀμφισβολίαν, ὅτι περὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς μονῆς πρόκειται, ὡς ἀποδεικνύεται ἔκ τε τῆς εἰς τὴν αὐτὴν Θεοτόκον τὴν Ἐλεοῦσαν ἀναθέσεως καὶ ἐκ τοῦ ἐν τῷ πατριαρχικῷ σιγίλλίῳ ὀρισμοῦ τῆς χώρας ἐν ἣ ἔκειτο διὰ τῶν λέξεων περὶ τὴν Βλαχίαν, δι' οὗ σημαίνεται ἡ ἄλλως κοινότερον Μεγαλοβλαχία λεγομένη, ἧτοι ἡ Θεσσαλία. Ἀξία δὲ λόγου εἶνε ἡ διὰ τοῦ σιγίλλιου εἰς τὸν καθηγούμενον αὐτῆς Εὐθύμιον ἀνάθεσις τῆς ἀρχῆς ἀρχιμανδρίτου καὶ πρωτοσυγκέλλου τῶν περὶ τὴν Βλαχίαν, ἧτοι Θεσσαλίαν, μοναστηρίων. Χαρακτηριστικὰ δὲ τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος ἐθνολογικῆς μίξεως εἶνε τὰ λεγόμενα ἐν τῷ σιγίλλίῳ πρὸς τούτοις παρακελεύεται ἡ μετριότης ἡμῶν μηδένα τῶν πάντων ἢ Ῥωμαῖον ἢ Σέρβον ἢ Ἀλβανίτην ἢ ἄλλον ὅποιονδήποτε ἐθελῆσαι ποτὲ ἀφελεῖν ἢ ἀποσπᾶσαι τῆς εἰρημένης μονῆς ὅποιονοῦν κτήμα κτλ. Πράγματι γνωστὴ μὲν εἶνε ἡ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐπέκτασις τῶν Ἀλβανῶν ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἡ ἐν Τρικκάλοις ἀρχὴ τοῦ σερβικοῦ οἴκου

¹ Δελτίου Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἑταιρείας Τόμ. Δ' σ. 118.

² Αὐτόθι.

Οὕρεση. Δὲν εἶνε δὲ ἀπλῆ σύμπτωσης, ὅτι πέντε ἀκριβῶς ἔτη μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ σιγίλλιου τοῦ Νεῖλου, τῷ 1388, υἱὸς τοῦ Σέρβου Συμεὼν Οὕρεση Ἰωάννης ἔκτισεν ὡς μοναχὸς Ἰωάσαφ ἐν τῷ Μετεώρῳ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Μεταμορφώσεως¹. Κατὰ ταῦτα τὰς εἰς τὸν καθηγούμενον τῆς Λευκουσιάδος Εὐθύμιον παρεχομένης ἐξουσίας δυνάμεθα ἴσως νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἀντιδράσιν ἐναντίον τῆς ἐν τοῖς Μετεώροις αὐξούσης σερβικῆς ἐπιδράσεως. Ὁ πατριάρχης, τοῦτο μὲν ἀναδεικνύων τὸν Εὐθύμιον ἀρχιμανδρίτην καὶ πρωτοσύγκελλον τῶν θεσσαλικῶν μοναστηρίων, τοῦτο δ' ἐξασφαλίζων τὰς κτήσεις τῆς μονῆς ἀπὸ οἰασθῆποτε ἐπιδρομῆς, κυρίως ἀναφέρεται εἰς τοὺς ἀπὸ τῶν Ἀλβανῶν καὶ Σέρβων κινδύνους, καὶ πειρᾶται ὅπως τὴν ὑπὸ τῆς αὐτοῦ τοῦ Ἑλληνοσεβαστοκράτορος τῆς Θεσσαλίας Ἰωάννου τοῦ Δούκα πρὸ ἑκατὸν περίπου ἐτῶν ἰδρυθεῖσαν μονὴν στηρίξη καὶ ἀναδείξῃ ἐθνικὸν κέντρον ἐν χώρᾳ, ἧς ἔνεκα τῶν ἐν αὐτῇ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ξενικῶν στοιχείων πολλαχῶς διεσαλεύετο ὁ ἐθνικὸς χαρακτήρ. Διὰ ταῦτα, ἂν ὀρθῶς ἡρμήνευσα τὴν σημασίαν τῶν ἀποφάσεων τοῦ πατριάρχου, τὸ μὲν ἐνταῦθα ἐκδιδόμενον σιγίλλιον αὐτοῦ εἶνε ἱστορικὸν μνημεῖον μεγίστης ἀξίας, ὃ δὲ μέχρι τοῦδε ἡγνοημένος καθηγούμενος τῆς Λευκουσιάδος Εὐθύμιος ἀναδεικνύεται δι' αὐτοῦ εἰς τῶν κατὰ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος πρωτοστατῶν τῆς ἐθνικῆς ἰδέας ἐν Θεσσαλίᾳ. Λυπηρὸν δὲ εἶνε, ὅτι δὲν παρεδόθησαν εἰς ἡμᾶς ἄλλοθεν πλείοτερα περὶ τῆς δράσεως ταύτης τοῦ ἀνδρός.

† Νεῖλος ἐλέφ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως
νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης †

† Τὰ παρὰ μεγάλων καὶ θαυμασίων ἀνδρῶν ἀπαξ τυπωθέντα τὲ καὶ βεβαιωθέντα ἀνάγκη καὶ τοὺς μετέπειτα στέργειν τὲ καὶ κυροῦν καὶ μάλιστα εἰ τύχοιεν ὄντα καλὰ, καὶ νόμοις μὲν θείοις ἐπιόμενα,

¹ Ἰδὲ Νέος Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. Γ' σ. 88 κ. ἑ. — *William Miller* The Latins in the Levant σ. 249 κ. ἑ.

νόμοις δ' ἀνθρωπίνους οὐκ ἀπέδοντα. Οὕτω γὰρ ποιῶντες δεόντως
 μὲν πράξουσιν, ἑαυτοῖς δὲ ἀνυπερέχοντες ὅτι καὶ τὰ παρ' αὐτῶν πρα-
 χθέντα ἑτέροις ἔσονται τύπος καὶ οὕτω τὸ βέβαιον ἔξουσιν. Ἐπεὶ τοί-
 νυν ὁ τιμιώτατος ἐν ἱερομονάχοις, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς υἱὸς
 τῆς ἡμῶν μετριότητος κῦρ Εὐθύμιος ἀνέφερεν εἰς αὐτὴν ὅπως κέκτη- 5
 ται κτητορικῶς λόγῳ μοναστηρίου περὶ τὴν Βλαχίαν εἰς ὄνομα τιμώ-
 μενον τῆς πανυπερέχου μου δεσποίνης καὶ θεομήτορος τῆς Ἐλευού-
 σης καὶ ἐπικεκλημένον τῆς Λευκουσιάδος, ὑπὲρ οὗ πρὸ χρόνων ἀπε-
 λύθη σιγίλλιδος γραφὴ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ἀοιδίμου πατριάρχου
 κῦρ Φιλοθέου ὡς ἀνωθεν ἐπὶ σταυροπηγίῳ συστάντος πατριαρχικῶς, 10
 διαλαμβάνουσα διαμένειν τὴν εἰρημένην σεβασμίαν πατριαρχικὴν
 μονὴν ἐλευθέραν πάντῃ καὶ ἀκαταδούλωτον καὶ ἀδέσποτον καὶ τὸν
 καθηγουμένον αὐτῆς ἀρχιμανδρίτην καὶ πρωτοσύγκελλον καὶ εἶναι καὶ
 ὀνομάζεσθαι καὶ ἄδειαν ἔχειν ἱερῶν καθιστροῦν ναοῦς ἐπὶ σταυροπη-
 γίῳ πατριαρχικῶς, πρὸς τούτοις διακελευσμένη μηδένα τῶν ἀπάντων 15
 τολμῆσαι ἀφελεῖν ἀπ' αὐτῆς τί τῶν προσόντων αὐτῇ κτημάτων καὶ
 ἰδιοποιήσασθαι, εἰ δὲ μὴ ὑποκείμενον εἶναι τοῦτον τῷ τοῦ ἀφορισμοῦ
 βάρει, καὶ ταῦτα ἀνευγκῶν ὁ εἰρημένος τιμιώτατος ἱερομόναχος κῦρ
 Εὐθύμιος ἰδεήθη τῆς ἡμῶν μετριότητος πορίσασθαι καὶ ἑτέραν σιγίλ-
 λιδὴ γραφὴν αὐτῆς τὰ αὐτὰ διαλαμβάνουσαν τῇ προηγουμένῃ γραφῇ 20
 τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ἀοιδίμου πατριάρχου κῦρ Φιλοθέου εἰς πλείονα
 στηριγμὸν καὶ ἀσφάλειαν τῆς δηλωθείσης σεβασμίας μονῆς, ἢ μετρι-
 ότης ἡμῶν τὴν αὐτοῦ προσδεξαμένη δέησιν ὡς δικαίαν καὶ εὐλογον
 καὶ τὰ καλῶς τὴν ἀρχὴν προβάντα ἀποδεχομένη στέργειν καὶ βεβαιοῦν
 ὡς εἴρηται, τὸ παρὸν ἀπολύει σιγίλλιδος γράμμα· δι' οὗ καὶ ἐν 25
 ἁγίῳ παρακελεύεται πνεύματι τὸ στέργον ἔχειν καὶ βέβαιον τὸ εἰρη-
 μένον σιγίλλιδος γράμμα τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου καὶ κατὰ
 πάντα ἔρρωμένον καὶ ἀκατάλυτον εἰς ὅσα διαλαμβάνει ὥστε δηλον-
 ὅτι διαμένειν τὴν ῥηθείσαν σεβασμίαν πατριαρχικὴν μονὴν τῆς παν-
 υπερέχου μου δεσποίνης καὶ θεομήτορος τὴν ἐπικεκλημένην τῆς Λευ- 30
 κουσιάδος ἐλευθέραν καὶ ἀκαταδούλωτον, αὐτοδέσποτον καὶ μηδενὶ
 προσώπῳ ποτὲ ἐκδοθῆναι, ὥστε ἰδιοποιήσασθαι ταύτην τινὰ, ἀλλὰ
 κατέχεσθαι καὶ διεξάγεσθαι καὶ οἰκονομείσθαι ταύτην πρῶτον μὲν
 παρὰ τοῦ τιμιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις κυροῦ Εὐθυμίου τοῦ καὶ κτή-
 τορος αὐτῆς, ἔπειτα δὲ καὶ παρὰ τῶν ἑνασκουμένων αὐτῇ ἱερομονά- 35
 χων καὶ λοιπῶν μοναχῶν καὶ ἔχειν αὐτὸν ἄδειαν ἐν τῷ καιρῷ τῆς

τελευτῆς αὐτοῦ παραπέμπειν τὴν μονὴν πρὸς ὅπερ ἂν ἐκλέξηται πρός-
 ωπον ἀξιόλογον καὶ ἱκανὸν εἰς τὴν αὐτῆς προστασίαν, ἔτι τὲ τὸν
 ταύτης καθηγούμενον ἀρχιμανδρίτην καὶ πρωτοσύγκελλον τῶν περὶ
 τὴν Βλαχίαν μοναστηρίων καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι, καὶ ἄδειαν
 5 ἔχειν τοὺς ἐπὶ σταυροπηγίῳ πατριαρχικῷ ἀνεγειρομένους ναοὺς κατὰ
 τὴν ἐκκλησιαστικὴν συνήθειαν καθιερούν· πρὸς τούτοις παρακελεύεται
 ἢ μετριότης ἡμῶν μηδένα τῶν πάντων ἢ Ῥωμαίων ἢ Σέρβων ἢ Ἀλ-
 βανίτην ἢ ἄλλον ὅποιονδήποτε ἐθελῆσαι ποτὲ ἀφελεῖν καὶ ἀποσπᾶσαι
 τῆς εἰρημένης μονῆς ὅποιονοῦν κτῆμα, ἢ ἀμπέλιον, ἢ χωράφιον, ἢ
 10 μύλωνα, ἢ ἄλλο τὸ τυχόν, καὶ ἢ αὐτὸς ἰδιοποιήσασθαι τοῦτο ἢ πρὸς
 ἄλλον ἐκδοῦναι οἰφδῆτινι τρόπῳ, ἀλλὰ κατέχειν αὐτὴν κυρίως δε-
 σποτικῶς καὶ ἀναφαιρέτως ὅσα τὲ παρὰ τῶν κτητόρων αὐτῇ προσε-
 τίθησαν κτήματά τε καὶ πράγματα καὶ λοιπὰ κειμήλια καὶ ὅσα
 ὕστερον προσεκτήσατο οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅσα μέλλουσιν αὐτῇ προσ-
 15 τίθηναι δικαίῳ καὶ θεοφιλεῖ τρόπῳ· τὰ γὰρ ἅπαξ τῷ θεῷ ἀφιερω-
 θέντα ἀναφαιρέτα μένειν οφείλουσιν εἰς τὸ διηνεκὲς καὶ ἀναπόσπαστα
 τῇ ἰσχύϊ καὶ δυνάμει τοῦ προσηρημένου πατριαρχικοῦ σιγιλλίου καὶ
 τοῦ ἐπ' αὐτῷ ἤδη γινομένου σιγιλλίου γράμματος τῆς ἡμῶν μετρι-
 ότητος· εἰ δέ τις εἰς τοῦτο ἀναιδεῖας ἐλάσειν, ὡς ἀθετῆσαι μὲν τὰ
 20 τῶν πατέρων ἐπὶ τούτοις θεσμὰ, εἰς οὐδὲν δὲ λογίσασθαι τὴν ἀνθρω-
 πίνην συνήθειαν καὶ τοὺς τῶν αἰοιδίμων βασιλέων νόμους· περιφρο-
 νῆσαι δὲ καὶ τὴν τοῦ προτέρου σιγιλλίου παρακέλευσιν καὶ τὸ τοῦ
 ἀφορισμοῦ βᾶρος καὶ τὴν παροῦσαν διαταγὴν τῆς ἡμῶν μετριότητος
 καὶ παραβῆναι τὰ ἐμπεριειλημμένα τούτοις ἢ καθόλου ἢ ἐν μέρει,
 25 ἀφορισμένον ἔχει αὐτὸν ἢ μετριότης ἡμῶν καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ
 ἐν τῷ μέλλοντι, εἰ μὴ μεταμεληθεὶς ἀποδώσει ὅπερ ἔλαβε, κἂν ἐν
 ὀποιοδήποτε καταλόγῳ καὶ τάξει καὶ σχήματι ᾗ. Τούτου γὰρ χάριν
 ἀπολέλυται τῇ διαληφθείσῃ σιδασμίᾳ πατριαρχικῇ μονῇ τῇ εἰς ὄνομα
 τιμωμένῃ τῆς πανυπεράγνου μου δεσποίνης καὶ θεομήτορος τῆς Ἐλεού-
 30 σης καὶ ἐπικεκλημένης τῆς Λευκουσιᾶδος καὶ τὸ παρὸν σιγιλλιωδὲς
 γράμμα τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐπὶ τῷ προσεῖναι αὐτῇ εἰς μόνιμον καὶ
 διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν· κατὰ μῆνα μάιον τῆς ἐνισταμένης ἑκτης ἰνδικτιῶ-
 ὦνος τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἐννενηκοστοῦ πρώτου ἔτους.

† Νεῖλος ἐλιῶ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώ-
 35 μης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης· †